

ISSN: 2181-9416

YURIST AXBOROTNOMASI

ВЕСТНИК ЮРИСТА * LAWYER HERALD

HUQUQIY, IJTIMOIIY, ILMIY-AMALIY JURNAL

CYBERLENINKA

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ШАРИПОВ Санжар Собирович

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги
Академияси мустақил изланувчиси, юридик фанлар
бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент
E-mail: 5760slash@gmail.com

ЖАМОАТ ТАРТИБИНИ САҚЛАШ БЎЛИНМАЛАРИ КАДРЛАРИГА ҚЎЙИЛАЁТГАН ЗАМОНАВИЙ ТАЛАБЛАР ВА УЛАРНИ ХИЗМАТГА ҚАБУЛ ҚИЛИШ БЎЙИЧА БУЮК БРИТАНИЯ ПОЛИЦИЯСИ ТАЖРИБАСИНИНГ ИЛМИЙ ТАҲЛИЛИ

For citation (иктибос келтириш учун, для цитирования): ШАРИПОВ С.С.
Жамоат тартибини сақлаш бўлинмалари кадрларига қўйиладиган замонавий талаблар
ва уларни хизматга қабул қилиш бўйича буюк британия полицияси тажрибасининг
илмий таҳлили // Юрист ахборотномаси – Вестник юриста – Lawyer herald. № 4 (2025)
Б. 154–161.

4 (2025) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2025-2-15>

АННОТАЦИЯ

Ғарбий Европанинг илғор мамлакатларидан бири бўлган Буюк Британия тажрибасини ўрганиш катта қизиқиш уйғотади. Бу борада айтиш мумкинки, полиция кадрлари билан ишлаш ва уларни тайёрлаш борасида замонавий стандартларга эга бўлган ва бир қатор тадқиқотчи ҳамда мутахассислар томонидан эътироф этиладиган Буюк Британия тажрибасини ўрганиш ва натижаларни миллий тизимга жорий этиш, Янги Ўзбекистон шароитида ислоҳ этиладиган ички ишлар органлари фаолиятини замонавий кадрлар билан таъминлашда муҳим аҳамият касб этади. Мақолада, Буюк Британиянинг амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатлари, мазкур йўналишда олиб борилган тадқиқот ишлари ҳамда ижтимоий тармоқларда Британия полиция хизматларининг расмий сайтларидаги маълумотлар орқали, қуйида Буюк Британия полиция хизмати кадрларига қўйиладиган замонавий талаблар, уларни хизматга тайёрлаш ва қабул қилиш билан боғлиқ айрим тажрибалар илмий таҳлил қилинади ҳамда миллий тизимимизга жорий этиш билан боғлиқ истиқболлар ёритиб берилган.

Калит сўзлар: полиция, ички ишлар органлари, замонавий талаблар, кадрлар тайёрлаш, махсус танлов, жамоат тартибини сақлаш, шогирдлик дастури, хизматга қайта тикланиш дастури.

ШАРИПОВ Санжар Собирович

Самостоятельный соискатель Академии
Министерство внутренних дел Республики
Узбекистан доктор философии (PhD)
по юридическим наукам, доцент
E-mail: 5760slash@gmail.com

СОВРЕМЕННЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К КАДРАМ ПОДРАЗДЕЛЕНИЙ ПО ОХРАНЕ ОБЩЕСТВЕННОГО ПОРЯДКА И НАУЧНЫЙ АНАЛИЗ ОПЫТА ПОЛИЦИИ ВЕЛИКОБРИТАНИИ ПО ИХ ПРИЕМУ НА СЛУЖБУ

АННОТАЦИЯ

Большой интерес представляет изучение опыта Великобритании, одной из передовых стран Западной Европы. В связи с этим можно сказать, что изучение опыта Великобритании, обладающей современными стандартами работы с сотрудниками полиции и их подготовки, признанными рядом исследователей и

специалистов, и внедрение результатов в национальную систему имеет важное значение для обеспечения деятельности органов внутренних дел, реформируемых в условиях Нового Узбекистана, современными кадрами. В статье на основе действующих нормативно-правовых актов Великобритании, исследовательских работ, проведенных в этом направлении, а также информации на официальных сайтах британских полицейских служб в социальных сетях, представлен научный анализ современных требований к кадрам полицейской службы Великобритании, некоторых практик, связанных с их подготовкой и приемом на службу, а также освещены перспективы внедрения этого опыта в нашу национальную систему.

Ключевые слова: полиция, органы внутренних дел, современные требования, подготовка кадров, специальный конкурс, охрана общественного порядка, программа ученичества, программа восстановления на службе.

SANJAR Sharipov

Researcher of the Academy of Sciences
of the Republic of Uzbekistan, Doctor of
Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor
E-mail: 5760slash@gmail.com

SCIENTIFIC ANALYSIS OF MODERN REQUIREMENTS FOR PUBLIC ORDER MAINTENANCE UNIT PERSONNEL AND THE EXPERIENCE OF BRITISH POLICE IN THEIR RECRUITMENT

ANNOTATION

Studying the experience of Great Britain, one of the leading countries in Western Europe, is of great interest. In this regard, examining the British experience, which has modern standards for working with and training police officers and is recognized by numerous researchers and specialists, and implementing the results into the national system is crucial for staffing the reformed internal affairs bodies with modern personnel in New Uzbekistan. This article scientifically analyzes the current regulatory legal acts of Great Britain, research conducted in this field, and information from official British police service websites on social networks to explore modern requirements for British police service personnel and some experiences related to their preparation and recruitment. It also highlights prospects for implementing these practices in our national system.

Keywords: police, internal affairs agencies, modern requirements, personnel training, special selection process, maintaining public order, apprenticeship program, service reinstatement program.

Мураккаб ва ўзига хос ҳуқуқий ҳамда сиёсий институтлар тизимига эга бўлган Буюк Британия ўз фуқароларига юқори даражадаги барқарорликни ва ички хавфсизликни таъминлашнинг ишончли тизимини кафолатлайди. У қонунийлик ва ахлоқ тамойиллари устувор бўлган ҳуқуқий давлат ҳисобланади. Бирлашган Қиролликда полиция институтларини айниқса, ушбу соҳа кадрлари билан ишлаш ва уларни тайёрлаш тизимини такомиллаштириш борасида замонавий талабларга жавоб берадиган кўплаб янгиликлар фаол қўллаб-қувватланиб, ривожлантирилиб келинмоқда [1, Б.141].

Буюк Британия ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари учун кадрлар тайёрлаш жараёнида таълим олиш ҳуқуқини амалга оширишнинг ҳуқуқий ва педагогик хусусиятларини ўрганган олимлар Ш.М. Нурадинов ва М.Н. Касаткиннинг фикрича, Буюк Британия каби ҳуқуқий давлатда полиция фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилади, жамият назорати остида бўлади ва унинг ишончини қозонади, полиция ходимининг касби жамиятда ҳурматли ва обрўли ҳисобланади.

Шу сабабдан ҳам, Ғарбий Европанинг илғор мамлакатларидан бири бўлган Буюк Британия тажрибасини ўрганиш катта қизиқиш уйғотади [2, Б.28]. Бу борада олимларнинг фикрини

қўллаб қувватлаган ҳолда айтиш мумкинки, полиция кадрлари билан ишлаш ва уларни тайёрлаш борасида замонавий стандартларга эга бўлган Буюк Британия тажрибасини ўрганиш ва натижаларни миллий тизимга жорий этиш, Янги Ўзбекистон шароитида ислоҳ этилаётган ички ишлар органлари фаолиятини замонавий кадрлар билан таъминлашда муҳим аҳамият касб этади.

Фикримизча, Буюк Британия полиция хизмати кадрлари билан ишлаш ва уларни тайёрлаш тизимини ўрганишдан аввал, мазкур давлат полиция хизматининг таркиби, тизими ва асосий вазифаларига эътибор қаратиш лозим, чунки, ўрганишлар ушбу мамлакатда кадрларни тайёрлаш тизими маъмурий ҳудудларнинг ўзига хос хусусиятлари ҳамда полицияга юклатилаётган асосий вазифалардан келиб чиққан ҳолда йўлга қўйилганлигини кўрсатмоқда.

Манбаларда келтирилишича, Буюк Британиянинг таркибига кирувчи ҳар бир маъмурий ҳудуд яъни Англия, Уэлс, Шимолий Ирландия ва Шотландия ўзига хос алоҳида ҳуқуқий тизимларга эга бўлиб, ҳуқуқ-тартиботни сақлаш мажбуриятларининг асосий қисми мазкур юрисдикциялардан бирига мансуб ҳудудий полиция хизматлари (ҳудудий полиция кучлари) ходимларига юклатилган. Бу ҳудудий хизматларга қўшимча равишда, Миллий жиноят агентлиги каби умуммиллий ташкилотлар, шунингдек, айрим ҳудудий полиция кучларининг таркибий қисми ҳисобланган ихтисослаштирилган бўлинмалар (Пойтахт полицияси хизматининг махсус операциялар бошқармаси) ҳам мавжуд.

Буюк Британияда полициянинг асосий тамойили биринчи навбатда жамият ва фуқароларга, кейин эса давлат ва ҳукуматга хизмат қилишдир. Полициянинг асосий вазифасини белгилашга бундай ёндашув узоқ анъаналарга эга. Уларнинг асосий вазифалари эса шахсларнинг ҳаёти ва мулкни ҳимоя қилиш, жамоат тартибини сақлаш, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва жиноий фаолиятни аниқлашдан иборатдир [3].

Мутахассисларнинг фикрича, Буюк Британия полиция тузилмасининг марказлаштирилмаганлиги ҳамда ҳар бир ҳудуднинг ўз полициясига эгаллиги, турли жамоаларнинг ўзига хос эҳтиёжларига мос келадиган янада самарали тартибни сақлаш стратегияларини ишлаб чиқиш имконини беради [4].

Буюк Британия полиция хизматларида ходимларни танлаш ва тайёрлашга алоҳида эътибор қаратилади. Миллий тизимимизда бўлгани каби Британия полициясига хизматига кирувчи шахсларга ҳам бир қатор **талаблар** белгиланган. Албатта мазкур талабларнинг аксарияти миллий тизимимиздаги талаблар билан бир хил кўринишда бўлса-да, бироқ, фарқли ҳамда ўзига хослиги билан ажралиб турадиган масалалар ҳам талайгина.

Буюк Британия полиция хизматига кирувчи шахсларга мамлакатимиздаги каби ёши камида 18 бўлиши белгиланган бўлса-да, номзоднинг юқори ёш чегараси белгиланмаган (Бу айрим манбаларга 57 ёш деб ҳам белгиланган).

Шунингдек, Буюк Британия полиция хизматига Европа Иттифоқи Ҳамдўстлиги мамлакатлари ёки Буюк Британияда доимий яшаш учун рухсатномаси мавжуд бўлган бошқа давлат фуқаролари ҳам қабул қилиниши мумкин. Шу билан бирга мазкур шахсларга мамлакат ҳудудида узлуксиз уч йил яшаган бўлиши талаби ҳам белгиланган.

Британия полиция хизматига кирувчи шахсларга жисмоний ва руҳий жиҳатдан соғлом бўлиши каби талабдан ташқари яна, жиноий ўтмишга эга бўлмаслиги, молиявий муаммолари бўлмаслиги, шахс обрўсига путур етказадиган, ҳақоратли мазмундаги ёки кўзга яққол ташланадиган татуировкалари бўлмаслиги каби талаблар ҳам қонунчиликда мустаҳкамланган.

Ҳозирда номзодларнинг бўйига қўйилган чекловлар бекор қилинган бўлиб, уларнинг маълумот даражасига ҳам расмий талаблар йўқ. Уларнинг полициячи сифатидаги салоҳияти

танлов синовлари давомида баҳоланади. Бу борадаги ягона талаб – инглиз тилини эркин ва саводли билишдир.

Кўриш мумкинки, Британия полиция тизимидаги номзодларнинг жисмонан ва руҳан соғлом бўлиши каби айрим умумий талаблар, миллий тизимимиздаги талаблар билан ўхшаш бўлса-да, номзоднинг ёши, бўйи ва маълумоти борасидаги чекловларнинг белгиланмаганлиги, фуқаролиги ҳамда мамлакат ҳудудида узлуксиз яшаш шартлиги каби бир қатор талаблар билан ўзаро фарқланмоқда.

Жумладан, “Ички ишлар органларида хизматни ўташ тартиби тўғрисидаги низом”га мувофиқ, мамлакатимизда ички ишлар органларига хизматга ўттиздан катта бўлмаган, шу жумладан ўттиз ёшдаги ҳам, тегишли маълумотга эга, 165 сантиметрдан паст бўлмаган эркеклар ва 160 сантиметрдан паст бўлмаган аёллар, шу жумладан фақатгина Ўзбекистон Республикаси фуқаролари қабул қилиниши белгиланган [5].

Мутахассисларнинг фикрича, бўй, маълумот ва юқори ёш чегараси бўйича чекловларнинг белгиланмаганлиги, тизим учун зарур ҳисобланган ҳарқандай салоҳиятли шахсларни хизматга жалб қилиш учун кенг имкониятларни беради. Бундай ҳолат асосан тор мутахассислик ёки полиция учун одатий бўлмаган замонавий жиноятчилик кўринишларига тезкор жавоб бериш учун муносиб жамоани шакллантиришда асқотади [6].

Британия полиция хизматига қуйидаги йўналишлар орқали **хизматга қабул қилиниши** мумкин:

университет битирувидан кейин;

коллеж битирувидан кейин;

шогирдлик;

полиция хизматига кўмаклашиш мақсадида тузилган жамоатчилик тузилмаларига аъзолик орқали;

хизматга қайта тикланиш дастури орқали.

Университет битирувидан кейин. Номзод исталган фан бўйича дипломни қўлга киритиб, кейин қуйидаги йўналишларда полицияга кириш дастурларидан бирини танлаши мумкин:

биринчи йўналиш, университет битирувчилари учун мўлжалланган полицияга кириш дастури [7];

иккинчи йўналиш, олий маълумотли битирувчилар учун миллий раҳбарлик (жавобгарлик, масъулиятли лавозимлардаги хизмат) дастури [8].

Мазкур ўқув дастурлари – ишдан ташқари, пулли таълим бўлиб, икки йиллик меҳнат таълимини ўз ичига олади.

Шунингдек, Британиянинг бир қатор университетларида бевосита полиция учун олий маълумотли профессионал кадрлар тайёрланади. Номзодлар мазкур муассасаларда ҳам таълим олишлари мумкин [9].

Бу борада айрим номзодлар ўзлари танлаган полиция бўлимига мурожаат қилишдан олдин профессионал полициячилик бўйича кундузги ўқишни афзал кўришади. Бу уларга таълим олиш жараёнида тўлиқ иш кунида ишламасдан, энг яхши натижаларга эришишга эътибор қаратиш имконини беради.

Уч йиллик ўқув дастури давомида талабалар профессионал полициячилик ҳақидаги билим ва академик назарияни ўзлаштирадилар. Курсни муваффақиятли тугатгач, улар ўзлари танлаган полиция бўлимига янги ходим сифатида ариза топширишлари ва ўрганган назарияларини амалда қўллашлари мумкин.

Бугунги кунда Буюк Британияда 50 дан ортиқ университетларда бевосита полиция учун кадрлар тайёрланиб келинмоқда [10]. Бундай таълим муассасаларига Бирмингем шаҳар университети (Birmingham City University) [11], Хуқуқ университети (The University of Law) [12], Ғарбий Лондон университети (University of West London) [13] ва бошқаларни мисол келтириш мумкин.

Шуни таъкидлаш керакки, миллий тизимимиздан фарқли равишда мазкур университетларда 3 йил таълим олган шахсларга, тўғридан-тўғри полиция хизматига қабул қилиш кафолатланмайди. Ушбу номзодлар танлаган полиция бўлимининг ўзига хос кириш талабларидан келиб чиққан ҳолда, танлов асосида қабул қилиниши мумкин.

Ушбу ўқув дастурлари яқунлангандан сўнг номзоднинг полиция констебли (оддий полиция ходими) лавозимига кириш учун танловларда иштирок этиш ҳуқуқи 5 йилгача сақланиб қолинади.

Шунингдек, детектив бўлиб ишлашни ўрганмоқчи бўлган номзод, икки йиллик Миллий детектив дастурига ариза топшириши мумкин [14]. Бунда номзод бакалавр даражаси ва камида 2 та А даражали ёки унга тенг келадиган малакаларга эга бўлиши талаб этилади.

Коллеж битирувидан кейин. Полиция ходими бўлиб ишлаш учун тўғридан-тўғри ариза топшириш ёки даража олиш учун амалиёт ўташга тайёргарлик кўриш ёки бошланғич тайёргарликнинг турли даврларида назарий таълимни олиш мақсадида номзодлар коллеж курсида таҳсил олишлари мумкин.

Шогирдлик. Номзодлар маълумотидан қатъий назар полиция констебли шогирдлик дастури (PCDA)га ариза топширишлари мумкин. Бу 3 йиллик амалий дастур бўлиб, профессионал полиция фаолияти бўйича даражага эришишга олиб келади.

Ушбу дастур орқали полицияга хизматга кириш учун олий маълумот дипломи шарт эмас. Қўплаб полиция бўлимлари полиция констебли даражасидаги шогирдлик (PCDA) дастурини тақлиф этади ва уларнинг фикрича бу энг самарали усул ҳисобланади. Бу дастур динамик амалий иш жойидаги таълим ва назарий билимларни ўрганишни ўз ичига олади. Номзод биринчи кундан бошлаб полиция ходими ҳисобланади, шунинг учун ўрганиш жараёнида маош олади. Шогирдлик дастури одатда уч йил давом этади ва учинчи йилда ихтисослашиш имкониятига эга.

Ушбу дастур амалий ўрганишга асосланган бўлиб, номзодни полиция хизмати учун махсус тайёрлайди. Дастур давомида (ҳамкор университет билан) назарий таълим ҳам олиб борилади, бу эса номзодни полиция ходими бўлиш учун зарур кўникма ва билимлар билан қуроллантиради.

Шогирдлик дастури доирасида номзод қуйидаги йўналишларда амалиёт ўтайди:

фавқулодда чақирувларга жавоб бериш – бу жамоатчиликдан келган шошилинч қўнғироқларга жавоб бериш ва ҳодиса жойига боришни ўз ичига олади;

маҳалла полицияси – бу маҳалла полицияси жамоаси (NPT) билан ишлашни ўз ичига олади. Маҳалла полицияси жамоаси (NPT) одатда жамоатчилик билан ҳамкорликда маълум бир ҳудуд ёки жамоани қўриқлашга ихтисослашган полиция ходимларининг (одатда 3-10 киши) кичик жамоасидир.

тергов ишлари – офисда ва жамиятда мавжуд бўлган барча воситалардан фойдаланиб тергов олиб бориш.

Уч йил якунида номзод профессионал полиция амалиёти бўйича 6-даражали дипломга эга бўлади. Дастур бўйича барча харажатлар номзоднинг шахсий ҳисобидан амалга оширилади [15].

Полиция хизматига кўмаклашиш мақсадида ташкил этилган жамоатчилик тузилмаларига аъзо сифатида фаолият юритаётган номзодларга ҳам белгиланган махсус дастурлар асосида полиция хизматига кириш имкониятлари берилади [16,17].

Хизматга қайта тикланиш дастури – ўз хоҳишига кўра хизматдан кетган ёки мамлакатдаги умумий нафақа ёшига етмаган, аммо полиция хизматидан нафақага чиққан ходимлар ўзи хоҳлаган вақтда “Хизматга қайта тикланиш дастури” орқали тенглаштирилган ёки ундан ҳам юқори лавозимга хизматга қайтиши мумкин [18].

Юқорида келтирилганидек, Буюк Британия полициясига хизматга кириш ёки қайтиш махсус танловлар асосида амалга оширилади. Танлов уч босқичдан иборат бўлиб, таълим даражаси ва психологик хусусиятларни ўрганиш; жисмоний қобилиятларни синаш ва тиббий кўрикдан ўтказиш; махсус текширув кабиларни ўзида қамраб олади.

Саралашнинг *биринчи босқичи*, Полиция фаолиятини такомиллаштириш миллий агентлиги бошқарувидаги фаолият юритувчи ҳудудий танлов марказларида ўтказилади ва жами беш соатгача давом этиши мумкин. Полиция фаолиятини такомиллаштириш миллий агентлиги психологлари томонидан ишлаб чиқилган тест синовлари қуйидагиларни ўз ичига олади:

умумий компетентлик бўйича тузилган суҳбат (*20 дақиқа ичида номзод ижтимоий компетентлиги, мулоқотга кириши олиши, шахсий масъулияти, муаммоли вазиятларни ҳал қила олиши, мотивацияси, жамоада ишлаш қобилияти каби соҳаларга оид тўртта саволга жавоб бериши керак*);

25 та топшириқдан иборат мантикий тест, уни ечиш учун 12 дақиқа вақт берилади;

30 та топшириқдан иборат мантикий мулоҳазаларнинг оғзаки тести (маълум бир вазиятлардан келиб чиққан ҳолда бир қатор мантикий мулоҳазалар берилади. Номзод вазиятни тушуниб, 25 дақиқа ичида мантикий хулосаларнинг тўғри ёки нотўғрилиги ҳақида фикр билдириши керак);

иккита ёзма машқ, уларнинг бирида номзод маълум бир муаммони, иккинчисида эса маълум бир ҳодисани тасвирлаши керак;

тўртта интерактив машқ (номзодга кетма-кет тўртта ёзма топшириқ берилади. Ҳар бир топшириқни бажаришда у беш дақиқа тайёргарлик кўради, сўнгра мурожаат билан полиция идорасига келган шахсларни қабул қилувчи ходим ролини ижро этиши керак. Мурожаат билан келган шахсларнинг ролини аниқ белгиланган сценарий асосида ҳаракат қилувчи махсус тайёрланган актёрлар ўйнайди).

Саралашнинг *биринчи босқичидан* муваффақиятли ўтган шахслар иккинчи босқичга ўтказилади. Бу босқичда улар жисмоний қобилиятларини синовдан ўтказадилар (бошқа мамлакатларга нисбатан анча содда) ва синчковлик билан тиббий кўрикдан ўтадилар.

Учинчи босқичда номзодлар махсус текширувдан ўтказилади, бунда полиция хизматлари амалга оширади. Махсус текширув номзоднинг биографик маълумотларини ўрганиш, эҳтимолий жиноий ўтмиши ёки ғайриижтимоий хатти-ҳаракатларини аниқлашдан иборат.

Танловдан муваффақиятли ўтган ва энг кўп балл тўплаган номзодлар икки йиллик синов муддати билан констебл лавозимига хизматга қабул қилинади. Улар шу муддат давомида профессионал полиция тайёргарлигидан ўтадилар.

Номзодларни хизматга қабул қилишда танловларни ўтказиш борасида Буюк Британия ва миллий тизимимизни қиёсий таҳлил қиладиган бўлсак, қонунчилигимизда белгиланганидек бундай танловлар, жойлардаги ички ишлар органлари томонидан ўтказилади. Танловларни ташкил этиш ва ўтказиш учун қабул комиссиялари тузилади.

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги олий таълим муассасаларига номзодлар танлови тартиби ва қабул қилиш қоидалари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

Кўриш мумкинки, Буюк Британияда танловларни ташкил этиш ва ўтказиш бўйича доимий фаолият юритувчи махсус бўлинмалар мавжуд, назаримизда бундай бўлинмаларнинг мавжудлиги, қабул комиссиялари таркибига жалб қилинувчи ходимларни ўз хизмат вазифаларидан чалғитмаслик ва асосий эътиборни бевосита мажбуриятларини бажаришга қаратиш имконини беради. Шу билан бирга айтиш керакки, юқорида келтирилганидек, Буюк Британия полиция хизматига қабул қилиш танловдаги интерактив машқлар ҳам аҳамиятга молик ҳисобланади.

Айтиш жоизки, Британиянинг профессионал полиция таълими модели бошқа Европа моделларидан тубдан фарқ қилади. Америка полицияси сингари, у ҳам профессионал таълим эмас балки, профессионал полиция тайёргарлиги тизими ҳисобланади.

Британия модели учун имтиҳонларни ўтказиш ва уларнинг натижалари устидан шикоят қилишнинг юқори даражадаги **демократизми ва ошкоралиги хосдир**. Масалан, Буюк Британия полициясининг “Полиция шарҳи” (Police Review) идоровий журналида инспектор (сержант ва бошқа лавозимлар) учун имтиҳон саволлари ва топшириқларининг турли вариантлари мунтазам равишда чоп этилади. Номзодлар нафақат улар билан олдиндан танишиш, балки ўз жавобларини почта орқали юбориш имкониятига ҳам эга бўладилар. Бу жавоблар муайян ҳолларда ҳисобга олинади ва имтиҳон топширганлигини тасдиқлаш учун асос бўлиб хизмат қилади.

Юқоридаги таҳлиллар ҳамда ўрганишлардан келиб чиққан ҳолда, Буюк Британия полиция кадрларига қўйилаётган замонавий талаблар, уларни хизматга тайёрлаш ва қабул қилиш борасида шундай хулосага келиш мумкинки, *биринчидан*, полицияга хизматга кириш учун қўйилаётган талаблар жуда содда бўлиб, барча номзодларга кенг имкониятлар тақдим этиш билан бирга тизим учун зарур ҳисобланган ҳарқандай салоҳиятли шахсларни хизматга жалб қилиш учун кенг имкониятларни беради; *иккинчидан*, шоғирдлик (PCDA) дастури орқали полиция хизматига жалб қилиш, номзодларни мақсадли тайёрлаш билан бирга, полиция учун мавжуд вакантларни тезда тўлдириш ҳамда қўшимча кучларга эга бўлиш имконини беради; *учинчидан*, кадрлар тайёрлаш жараёни, инсонпарварлиги, констеблларни иш жойида узоқ муддат ўқитилиши, ўқувчиларнинг мустақил ишлашига урғу бериш билан ажралиб туради; *тўртинчидан*, мутахассис кадрлардан алоҳида маълумотга эга бўлишдан кўра, ахборот оқимларида йўналиш ола билиш, ҳаракатчан бўлиш, янги технологияларни ўзлаштириш, мустақил равишда ўзлаштириш, етишмаётган билим ёки бошқа ресурсларни излаб топиш ва улардан фойдаланиш қобилияти талаб этилади.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. Важенина И.В. Специальные полицейские силы Великобритании: история и современность // Труды Академии управления МВД России. 2017. № 3 (43). С. 141-146. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/spetsialnye-politseyskie-sily-velikobritanii-istoriya-i-sovremennost/viewer>
2. Нурадинов Ш.М., Касаткин М.Н. Правовые и педагогические особенности реализации права на образование в ходе подготовки кадров для правоохранительных органов великобритании // Ватник Масковского университета МВД России. № 1 / 2020. С. 27-31. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pravovye-i-pedagogicheskie-osobennosti-realizatsii-prava-na-obrazovanie-v-hode-podgotovki-kadrov-dlya-pravoohranitelnyh-organov/viewer>

3. Правоохранительные органы Великобритании // URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/>.
4. Понимание структуры полицейских служб Великобритании // URL: <https://britannia-school.com/ru/uk-police-services-and-emergencies/>.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ички ишлар органлари кадрлари билан ишлаш ва уларнинг хизматини ташкил этиш тартибини тўздан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-3413-сон (2017 йил 29 ноябрь) қарори // URL: <https://lex.uz/uz/docs/3430641>.
6. О подготовке полицейских в Англии // URL: https://vk.com/@sam_makoto-o-podgotovke-policeiskih-v-anglii.
7. Degree holder entry programme (DHEP) // URL: <https://www.joiningthepolice.co.uk/application-process/ways-in-to-policing/degree-holder-entry-programme-dhep>.
8. 2026 Police Now National Graduate Programme – Neighbourhood // URL: <https://www.policenow.org.uk/national-graduate-programme/>.
9. Professional policing degree holder // URL: <https://www.joiningthepolice.co.uk/application-process/ways-in-to-policing/professional-policing-degree-holder>.
10. Universities offering a professional policing degree // URL: <https://www.college.police.uk/career-learning/joining-new-pc/universities-offering-professional-policing-degree>.
11. Birmingham City University URL: <https://www.hotcourses.ru/study/uk/school-college-university/birmingham-city-university/6140/international.html>.
12. The University of Law URL: <https://www.hotcourses.ru/study/uk/school-college-university/university-of-law/118898/international.html>.
13. University of West London // URL: <https://www.hotcourses.ru/study/uk/school-college-university/university-of-west-london/5167/international.html>.
14. About the role of a police detective // URL: <https://www.policenow.org.uk/detective/>.
15. Apprenticeship (pcda) entry route // URL: <https://www.joiningthepolice.co.uk/application-process/ways-in-to-policing/apprenticeship-pcda-entry-route>.
16. Joining as a PCSO // URL: <https://www.college.police.uk/career-learning/joining-police/joining-pcso>;
17. Police constable entry programme (PCEP) // URL: <https://www.joiningthepolice.co.uk/application-process/ways-in-to-policing/police-constable-entry-programme-pcep>
18. Rejoiner entry route // URL: <https://www.joiningthepolice.co.uk/ways-in-to-policing/rejoiner-entry-route>.

YURIST AXBOROTNOMASI

4-SON, 6-JILD

ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 4, ВЫПУСК 6

LAWYER HERALD

VOLUME 6, ISSUE 4

ISSN 2181-9416

DOI JURNAL: 10.26739/2181-9416